

Inicijativa za REKOM
Initiative for REKOM
Иницијатива за РЕКОМ
Nisma për KOMRA
Pobuda za REKOM

Прогрес на процесот на РЕКОМ

5.11.2014

Измени на Статутот на РЕКОМ во контекст на уставно-правните можности за основање на РЕКОМ

На 26 март 2011 година, Коалицијата за основање на Регионална комисија за утврдување на фактите за воените злосторства и за другите тешки кршења на човековите права усвои Статут на таа Комисија, како предлог правен акт со кој се основа таа Комисија (РЕКОМ). Во кампањата за основање на РЕКОМ, во текот на мај и јуни 2011 година, Коалицијата за РЕКОМ (Коалицијата) собра 550.000 потписи на граѓани од сите постјугословенски земји, кои го поддржаа основањето на РЕКОМ. Покрај граѓаните, отворена поддршка на оваа регионална иницијатива дадоа и највисоки претставници на државите настанати на територијата на бивша Југославија. Во насока на конкретизација на изразената политичка поддршка и пренесување на Иницијативата за РЕКОМ на државно ниво, Коалицијата побара од претседателите/Претседателството на БиХ да именуваат лични претставници за РЕКОМ (претставници) кои ќе направат анализа на Статутот на Комисијата предложен од страна на Коалицијата, а во контекст на уставно-правните можности за основање на РЕКОМ во секоја посебна земја, па врз основа на предлозите на своите претставници да покренат постапка за основање на Комисијата. Процесот на именување на претставниците траеше речиси две години. Претставниците започнаа со работа на 8 септември 2013 година. До 28 октомври 2014 година, тие завршија со анализата на Статутот и извршија консултации со претседателите/двајцата членови на Претседателството на Босна и Херцеговина во врска со периодот и со подрачјето на истражување на РЕКОМ, за што самите не можеа да донесат одлука. Поради изборот на нови членови на Претседателството на БиХ на 13.10.2014 година, по конституирањето на Претседателството кон средината на ноември 2014 година, јавните заговорачи ќе извршат консултации со новиот хрватски член за тоа дали се согласува со ставовите на претходниот хрватски член на Претседателството, како и со српскиот член во врска со именување на негов претставник за РЕКОМ и за приклучување кон меѓудржавниот проект¹.

¹ Досегашниот српски член на Претседателството на БиХ, Небојша Радмановиќ ниту еднаш не ја прими делегацијата на Коалицијата на разговор за Иницијативата за РЕКОМ. Тој не одговори ниту на писменото барање на Коалицијата да именува свој претставник за РЕКОМ.

Претставниците за РЕКОМ² во состав:

проф. д-р Злата Ѓурѓевиќ, редовен професор на Правниот факултет на Универзитетот во Загреб, претставничка на претседателот на Хрватска Иво Јосиповиќ; Селим Селими, личен правен советник на претседателката на Република Косово Атифете Јахјага, претставник на претседателката на Косово; Горан Михаљевиќ, правен експерт за соработка со Хашкиот трибунал, претставник на Жељко Комшиќ; Синиша Важиќ, судија на Апелациониот суд во Белград, личен претставник на претседателот на Република Србија Томислав Николиќ; проф. д-р Соња Томовиќ-Шундиќ, декан на Факултетот за политички науки во Подгорица и личен советник за малцински и човекови права на претседателот на Република Црна Гора, и Аљоша Чампар, доградоначалник на Сараево, претставник на членот на Претседателството на БиХ Бакир Изетбеговиќ, одржаа четири работни состаноци на кои направија анализа на секоја одредба на Статутот на РЕКОМ одделно, практикуваа e-mail комуникација во врска со формулаците на измените и на новите ставови, а во врска со дилемите за периодот и подрачјето на истражување извршија консултации со претседателите/членовите на Претседателството. Резултат на нивната работа се **Измените** на Статутот на РЕКОМ, кои се темелат на уставно-правните можности за основање на РЕКОМ во секоја посебна земја од бивша СФРЈ. Тие ја одразуваат силната политичка волја на претседателите/двата члена на Претседателството на БиХ за заедничко основање на Регионална комисија која ќе даде сеопфатен запис за неделата сторени во војните и во врска со нив. Разликите во ставовите на претседателите/членовите на Претседателството за тоа дали РЕКОМ треба да се занимава со „општествено-политичките околности кои решавачки придонеле за избувнување на војните или на другите облици на вооружен судир, како и на извршувањето на воени злосторства и други тешки кршења на човековите права“ одговараат на мислењата изразени во консултативниот процес за мандатот на РЕКОМ кој го организираше Коалицијата, а се опфатени и со Статутот предложен од Коалицијата.

Преамбула

Претставниците ја зајакнаа преамбулата со нов став за моралната осуда на сите воени злосторства и на нивните сторители.

„Одлучни, почитувајќи ги етичките принципи, морално да ги осудат сите воени злосторства и нивните сторители, како и сите облици на кршења на човековите права; - нов став, пратеници за РЕКОМ.

ДЕЛ I – Значење на поимите во овој Статут

Претставниците ги укинаа дефинициите кои се однесуваат на министерот надлежен за човековите права и за собраниското тело надлежно за човекови и малцински права, бидејќи со измените тие веќе немаат никаква улога во изборот на избирачките одбори и на членовите на Комисијата.

ДЕЛ II – Општи одредби

² Лубен Арнаудоски, претставникот на претседателот на Македонија Ѓорге Иванов не учествуваше во работата на претставниците за РЕКОМ. На 28 октомври 2014 година претседателот на Македонија ја извести Коалицијата за РЕКОМ дека и тој ќе покрене постапка за основање на РЕКОМ, доколку биде постигнат консензус помеѓу сите претседатели на државите во регионот.

Претставниците прецизираа дека Комисијата се воспоставува врз темелите на меѓународното право, како и дека Комисијата може да ја продолжи својата работа доколку се обезбедат финансиски средства.

“Регионалната комисија за утврдување на фактите за воените злосторства и другите тешки кршења на човековите права на територијата на бившата СФРЈ се основа со овој меѓународен договор”. – измена, пратеници за РЕКОМ (Регионалната комисија за утврдување на фактите за воените злосторства и за другите тешки кршења на човековите права на територијата на некогашна СФРЈ е меѓународна организација основана со овој правен акт.) - предлог на Коалицијата за РЕКОМ, избришано.

Дел III – Обврска за соработка со Комисијата

Претставниците за РЕКОМ прецизираа формулација според која државите ќе создаваат услови за делотворна соработка со Комисијата.

ДЕЛ IV – Цели и задачи на Комисијата

Претставниците за РЕКОМ предложија дека Комисијата, меѓу останатите цели (член 13), треба и:

(е) „да придонесе за унапредување на образовните програми во согласност со фактите за воените злосторства, за другите тешки кршења на човековите права и за жртвите кои ќе ги утврди Комисијата”. – нов став, пратеници за РЕКОМ.

Во посебни консултации на претставниците и јавните заговарачи за РЕКОМ извршени во периодот од 1 јуни до 28 октомври 2014 година, бошњачкиот и хрватскиот член на Претседателството на БиХ, претседателите на Хрватска, Србија и Црна Гора, и претседателката на Косово, изнесоа исто видување за главната цел на Комисијата (чл.13):

„да ги утврди фактите за воените злосторства и за другите тешки кршења на човековите права извршени во периодот од 1 јануари 1991 до 31 декември 2001 година на територијата на бивша СФРЈ“. – став на бошњачкиот член на Претседателството на БиХ во претходниот и во новиот мандат, на хрватскиот член на Претседателството на БиХ во претходниот мандат, на претседателите на Хрватска, Србија, Црна Гора и на претседателката на Косово. Покрај тоа - **„да ги утврди фактите за воените злосторства и за другите тешки кршења на човековите права извршени во периодот од 1 јануари 1991 до 31 декември 2001 година на територијата на бивша СФРЈ”** (чл.13) бошњачкиот член на Претседателството на БиХ се заложи РЕКОМ **„да ги истражи политичките и општествените околности што имале клучен придонес за избувнувањето на војните или на други облици на вооружен судир, како и извршувањата на воени злосторства и на други тешки кршења на човековите права“** (чл.14).

Со тоа, предлогот на Коалицијата за РЕКОМ, како што е формулиран во точка (а) чл. 13 **„да ги утврди фактите за воените злосторства и за другите тешките кршења на човековите права, направени на подрачјето на некогашна СФРЈ во периодот од 1 јануари 1991 до 31 декември 2001 година, политичките и општествените околности што влијаеле на извршувањето на овие дела и последиците до кои дошло поради**

злосторствата и кршењата на правата“ – е заменет со ставовите на претседателите и двата члена на Претседателството на БиХ.

ДЕЛ V – Надлежност на Комисијата

Во посебни консултации за периодот и подрачјето на истражувањето, бошњачкиот и хрватскиот член на Претседателството на БиХ, претседателите на Хрватска, Србија и Црна Гора, и претседателката на Косово, независно едни од други, препорачаа РЕКОМ да ги истражува фактите за воените злосторства и другите тешки кршења на човековите права извршени во периодот од 1 јануари 1991 до 31 декември 2001 година, кој е опфатен и со мандатот на Хашкиот трибунал, со тоа што бошњачкиот член на Претседателството на БиХ предложи во својата работа Комисијата да ги опфати и „да ги истражи политичките и општествените околности што имале клучен придонес за избувнувањето на војните или на други облици на вооружен судир, како и извршувањата на воени злосторства и на други тешки кршења на човековите права“.

ДЕЛ VI – Овластуивања на Комисијата

Претставниците за РЕКОМ ги укинаа репресивните овластувања на Комисијата, предложени со членовите 17 и 21.

ДЕЛ VII – Избор на членови и членки на Комисијата

Претставниците за РЕКОМ во голема мерка ја поедноставија процедурата за избор на избирачките одбори и на членовите на Комисијата. Централна улога во изборот на избирачките одбори и на членовите на Комисијата добија претседателите/Претседателството на БиХ, а со техничка поддршка на Коалицијата за РЕКОМ.

ДЕЛ VIII – Права и обврски на членовите/членките на Комисијата

Претставниците за РЕКОМ го прецизираа начинот на заштита на изворите и на доверливите податоци до кои Комисијата дошла во текот на својата работа. Новиот став на пратениците е дека „Комисијата не е овластена на обвинителството да му даде податоци и да открие идентитет на лице кое дало податоци, без согласност на тоа лице“.

ДЕЛ IX – Структура на Комисијата

Претставниците го поедноставија начинот на основање на истражните тимови на Комисијата.

ДЕЛ X – Финансирање на Комисијата

Како основен извор на финансирање на Комисијата, претставниците за РЕКОМ предвидоа донации и средства на меѓународни организации, наместо предлогот на Коалицијата за РЕКОМ кој ги обврзуваше државите да ги финансираат активностите на Комисијата од буџетски средства.

ДЕЛ XI – Завршен извештај на Комисијата

Прецизирана е одредбата за можноста за одговор на лицата за наводи за одговорност за воено злосторство, односно за тешко кршење на човековите права, како и дека претседателот заедно со претседателот на парламентот ќе свика седница на парламентот.

Бошњачкиот член на Претседателството на БиХ го дополни чл. 44, во делот на содржината на завршниот извештај, со препорака завршниот извештај да ги „опфати и политичките и општествените околности кои имале решавачко значење и како такви придонеле за избивање на војните или другите облици на вооружени судири, како и за извршувањето на воените злосторства и другите тешки кршења на човековите права“.

ДЕЛ XII – Разно

Претставниците за РЕКОМ ги укинаа казнените одредби (чл. 48) и чл. 49, коишто се однесуваат на улогата на Комисијата во процесуирањето на воените злосторства, бидејќи веќе претходно беа укинати репресивните овластувања на Комисијата.

ДЕЛ XIII – Завршни одредби

Претставниците за РЕКОМ предвидоа дека договорните страни ќе донесат одлука за начините на прифаќање, односно на ратификација на овој документ, а останатите договорни страни ќе ги известат за прифаќањето, односно за ратификацијата на овој документ.

Претставниците за РЕКОМ препорачаа Коалицијата за РЕКОМ да учествува во техничките, стручните и организациските подготовки за основање на избирачките одбори и на Комисијата.